מסורת הש"ס

(א) גיעל עז: לקמן קסז:, קג. ממורה כ. לח:, ג) שקלים פ"ד מ"ח, ד) כ"ק קנ: ערכין כג. ס) [מגילה כז.], ו) גיעל קלז: ב"מ קנ. יומא עז. תמורות פס. [עירובין סה:], ז) תמורות לד: [ע"פ כתוס'], ח) [בסלמות פ' ויחי מיתת בצפרא], ט) [שם מיתת באורתא], י) [ע' תוס' גיעל פו. ד"ה אכל], כ) [לקמן קטה. גיטין יג. טו.], ל) [קידושין כו.], מ) נ"א ויבכה, נ) [אחר מיתתה רש"ש].

גליון הש"ס

גמרא והא לא משך. עי' גיעל דף עז ע"א תוס' ד"ה אמר:

הגהות הב"ח

(א) גמ' זכרים ומכרו לצדכי עולות ונקבות ומכרו: (ב) שם ק"מ מאי וכיון דלא יכי נכסי הוא) תא"מ וג"כ ס"א ממקן כל זה: (ג) שם כתבתינהו לנכסה לרב זוטרא וכו' מיגרשה ואיגרשה אמיה: (ד) רשב"ם ד"ה כותבין כו' וכיון שהוא רוצה כותבין לו: (ה) ר"ח כיון וכו' בכל מקום שהוא לתן: (ו) ר"ח ממולאי וכו' שם מקומן כדאיתא בגלאמית: (ז) ר"ה אימיה וכו' מעשה אחריני אימיה דדמי בר אמתא. נ"ב ע"ל בפרק חזקת דף נ"ה בפי' ר"ש: (ח) ר"ה פיקפקתא כמו פיקפק. נ"ב ע"ל נדף סח ע"ב ודף קמג ע"ב: (ט) תוס' ד"ה אינעיא להו יבו' בשמיטה לו בכללי נכסים שיש להם: (י) ר"ח גליא וכו' לא קנסוה לא בעל ולא מקבל מתנה דפרין המס וכו' ומשני תקנתא דרבנן שעשאוהו כנכסים שאין ידועים לבעל מיהו י"ל:

מוסף רש"י

כותבין שטר למוכר. שדי מכורה לפלוני, ולא אמרינן שטר מוקדם היא כיון דקני מניה מהשתא, לו נמי כאנני דאמר עדיו בתחומיי זכין לו (שם). כיון שהחזיק בו. כל מילי בר אנני אמר לה ואינה מן המעבה (שם). נקנה השטר. כגון שאמר לו זה קני קרקע בחוקה והשטר עמה (שם). המקדיש נכסיו. לבדק הבית (זבחים קג:). דאויה לגבי מזבח. תמיטים (שם). זכרים עולות. ומכרו לצרכי עולות, דקי"ל בתמורה (לב:) המתפיס תמיטים לבדק הבית כשהן נפדין אינן נפדין אלא למזבח, שכל הראוי למזבח אינו יוצא מידי מזבח לעולם (זבחים קג:). המקדיש נכסיו. תפילין בכלל נכסיו, מעלין לו תפילין, ופודה אותה (ערכין כג:) ולוה המעות ויתן בכסולם להקדש. מעלין, שמין (ב"ק קב:). דמדהכן ללמוד תורה. להפרקם בו כשנזקק תורה (מגילה כז:). משום דאתו ממולאי. מקוטעים מבית עלי, דאנני אמרה דרב ביבי מבית עלי אתא (ערובין כה:) אי: ממשפחה אומלגה, מבית עלי, דאמרינן בפ"ק דב"ק (יח.) אנני ירבה מדבית עלי קאתו (יבמות עו:) שהן כרותי ימים, ולי נראה ממולאי נגמיים כעבדי מומין שאינן חיים כשאר בני אדם, לשון שקל מולאי ושלא בגלא (כתובות פה:) שהיה ממשפחה רעועה (ב"מ קפ.) אי: על סם מקומן נקראו בני עלי ממולאי, כדאמר בב"ר בתחלת פרשה נע ואכרכם זקן עטרת תפארת שיבה, ר"מ אל לממלא ראה אותם שחרי לאש, אמר להם שמא ממשפחת עלי אתם כתביב ביה ולכל מרבית כיתן ימותו אנשים, אמרו רבי התפלל עלינו אמר להם לכו וטיפלו לצדקה ואתם זוכין לנקנה כו', וה"ג אמר בר"ה (יח.) אם יתכפר עון בית עלי בזבח ומנחה, בזבח ומנחה הוא לאין מתכפר אבל מתכפר בתורה וגמילות חסדים (לעיל קכז.). אמריתו מילי מולייתא. קטוטות כלה רבלים (ערובין כה:) אי: דברים גנטוגים, לשון מולית כמולית במו"ק (י.) גנבשוטת (ב"מ קפ.) אי: דברים כרוזים שאין בהם ממש, לשון (מויב יח) ימל קלירו, ועל שם מקומם מגדפם כלכמיב (מיכה ג) כתי אמיב לאתכז ועקרין תעקר (לעיל קכז:).

עין משפט נר מצוה

צז א מיי' פי"ח מהלכות זכיה ומתנה הלכה טו סמג עשין פב טוש"ע חו"מ סי' רמח סעיף יא:

צח ב מיי' פ"ה מהלכות ערכין הלכה ז סמג עשין קלא:

צט ג מיי' פי"ח מהלכות זכיה ומתנה הלי טו סמג עשין פב טוש"ע חו"מ סי' רמח סעיף יא:

ק ד מיי' פ"ה מהלכות ערכין הלכה ח סמג עשין קלא:

קא ה מיי' פי"ח מהלי זכיה ומתנה הלי טו סמג עשין פב טוש"ע חו"מ סי' רמח סעיף יא:

קב ו מיי' פ"ו מהלכות ערכין הלכה ג סמג עשין קלב:

קג ז ח מיי' פ"י מהלכות ס"מ הלכה ב סמג עשין כה טוש"ע יו"ד סי' עד סעיף ג:

קד ט מיי' פי"ח מהלכות זכיה ומתנה הלי טו סמג עשין פב טוש"ע חו"מ סי' רמח סעיף יא:

קה י מיי' פ"ו שם הלכה יב ועיי' במגיד משנה סמג לאוין פח טוש"ע אה"ע סי' ל סעיף ז:

קו כ ל מיי' פ"ט מהלי זכיה ומתנה הלכה טו סמג עשין פב טוש"ע חו"מ סי' רנ סעיף יג:

קז מ מיי' פ"י מהלכות זכיה ומתנה הלי ג סמג עשין פב טוש"ע חו"מ סי' רנג סעיף כ:

רבינו גרשום

מתנה: דזו היא ששנינו נכסים שאין להם אחריות. כגון השטרות כו'. אלמא דשטר איקרי נכסי: דתנן המקדיש כל נכסיו והיה בהן בהמה הראויה לגבי המזבח זכרים ונקבות. ר"א אומר זכרים (ג) יקרבו עולות ונקבות ימכרו לזבחי שלמים והשאר יהיה לבדק הבית. ר' (ד) יהודה אומר אלו ואלו ימכרו בדמים ויפלו עם שאר בדק הבית. אלמא דבהמה איקרי נכסי: וייעות שמנים ועופות ר' אליעזר אומר ימכרו לחייבי אותו מין ויפלו עם שאר נכסים לבדק הבית: מעלין לו תפילין. נוטלין אותן ממנו ויהיו (אותו) הקדש: ספר תורה. ולא אמר בהדיא מי איקרי נכסי: כתבתינהו לנכסה דהיתה מברחת מבעלה דקא בעיא לאנסוביי לרב זביד. וכסוף איגרשה והיתה רוצה להחזיר בהן: אמר משום אנסוביי. דקא בעיא הברחה והא אנסיבא ולא מציא למהדרה בה: אפי' למאן דאמר מברחת שכתבה כל נכסיה קני. המקבל תני מילי דקני היכא דלא גליא דעתה דמשום אנסוביי הוא דכתבן לו: הא אנסיבא ואיגרשה וכיון דאגרשה דמי כמאן דלא אנסיבא דלהיכא אמרינן דקני היכא דלא מיגרשה אבל הא דאיגרשה הדרא בה: הדר כתבתינהו לנכסה לרב עוקבא דתרוייהו היו בניה. אמר ליה מאי טעמא עבדת הכי. דאוקמת להו ביד שני: אי משום דכיון דהדרא. ויהבתינהו לרב עוקבא אהדרה מראשון ישני קנה: והא מתה. וכיון דמתה אינה חוזרת דלהיכא אמרינן דהויא חזרה היכא דלא מתה ולא הויא מתנה אבל הוראל ומתה גמרה בלבה לראשון וקנה: חוזר במתנה. ואע"ג דמתה הא איתתא נמי מצי למיהדר בה. אימר דאמר שמואל דמצי למיהדר. היכא דלעצמו הדר כלומר לצדכו לכדי חייו אבל דיהבתינהו לאחריני לא הוי חזרה וראשון קנה: א"ל כי. בין לאחר אע"ג דמת שני קנה ולא ראשון: מלוגא דשטרות. כריכות הרבה של שטרות: מר לאו צדרבא מרבנן הוא. דלא יהבא ליה מידי: חוזר במתנתו. ישני קנה:

גר"ש

מתנה: דזו היא ששנינו נכסים שאין להם אחריות. כגון השטרות כו'. אלמא דשטר איקרי נכסי: דתנן המקדיש כל נכסיו והיה בהן בהמה הראויה לגבי המזבח זכרים ונקבות. ר"א אומר זכרים (ג) יקרבו עולות ונקבות ימכרו לזבחי שלמים והשאר יהיה לבדק הבית. ר' (ד) יהודה אומר אלו ואלו ימכרו בדמים ויפלו עם שאר בדק הבית. אלמא דבהמה איקרי נכסי: וייעות שמנים ועופות ר' אליעזר אומר ימכרו לחייבי אותו מין ויפלו עם שאר נכסים לבדק הבית: מעלין לו תפילין. נוטלין אותן ממנו ויהיו (אותו) הקדש: ספר תורה. ולא אמר בהדיא מי איקרי נכסי: כתבתינהו לנכסה דהיתה מברחת מבעלה דקא בעיא לאנסוביי לרב זביד. וכסוף איגרשה והיתה רוצה להחזיר בהן: אמר משום אנסוביי. דקא בעיא הברחה והא אנסיבא ולא מציא למהדרה בה: אפי' למאן דאמר מברחת שכתבה כל נכסיה קני. המקבל תני מילי דקני היכא דלא גליא דעתה דמשום אנסוביי הוא דכתבן לו: הא אנסיבא ואיגרשה וכיון דאגרשה דמי כמאן דלא אנסיבא דלהיכא אמרינן דקני היכא דלא מיגרשה אבל הא דאיגרשה הדרא בה: הדר כתבתינהו לנכסה לרב עוקבא דתרוייהו היו בניה. אמר ליה מאי טעמא עבדת הכי. דאוקמת להו ביד שני: אי משום דכיון דהדרא. ויהבתינהו לרב עוקבא אהדרה מראשון ישני קנה: והא מתה. וכיון דמתה אינה חוזרת דלהיכא אמרינן דהויא חזרה היכא דלא מתה ולא הויא מתנה אבל הוראל ומתה גמרה בלבה לראשון וקנה: חוזר במתנה. ואע"ג דמתה הא איתתא נמי מצי למיהדר בה. אימר דאמר שמואל דמצי למיהדר. היכא דלעצמו הדר כלומר לצדכו לכדי חייו אבל דיהבתינהו לאחריני לא הוי חזרה וראשון קנה: א"ל כי. בין לאחר אע"ג דמת שני קנה ולא ראשון: מלוגא דשטרות. כריכות הרבה של שטרות: מר לאו צדרבא מרבנן הוא. דלא יהבא ליה מידי: חוזר במתנתו. ישני קנה:

כותבין שטר למוכר ואע"פ שאין לוקח עמו כיון שהחזיק זה בקרקע נקנה שטר כל מקום שהוא וזו היא ששנינו נכסים שאין להן אחריות נקנין עם הנכסים שיש להן אחריות בכסף ובשטר ובחזקה [א]בהמה איקרי נכסי דתנן [ב]המקדיש נכסיו והיתה בהן בהמה ראויה לגבי מזבח זכרים [ג] עולות ונקבות ימכרו לצרכי זבחי שלמים [ד]עופות איקרי נכסי דתנן [ה]המקדיש נכסיו והיו בהן דברים הראויין לגבי מזבח יינות שמנים ועופות [ו]תפלין איקרי נכסי דתנן [ז]המקדיש נכסיו [ח]מעלין לו תפלין איבעיא להו ספר תורה מאי [ט] כיון דלא מזדבן [י]דאסור לזבוניה לאו נכסי הוא או דלמא [כ]כיון דמזדבן [ל]ללמוד תורה ולישא אשה נכסי הוא [מ]תיקו (סימן זוטרא אימיה דעמרם מתרתי אחוותא רב טובי ורב דימי ורב יוסף) אימיה דרב זוטרא בר טוביא [נ] כתבינהו לנכסה לרב זוטרא בר טוביא דבעיא לאנסוביי ליה לרב זביד אינסיבא וגרשה אתיא לקמיה דרב ביבי בר אביי אמר משום אנסוביי והא אינסיבא אמר ליה רב הונא בריה דרב יהושע [ז]משום דאתו ממולאי אמריתו מילי מולייתא אפילו למאן דאמר מברחת קני הני מילי היכא דלא גליא דעתה [ח]אבל הכא גליא דעתה דמשום אינסוביי הוא והא אינסיבא ואיגרשה [ט]אימיה דרמי בר חמא [י]באורתא כתבתינהו לנכסה לרמי בר חמא [כ]בצפרא כתבתינהו לרב עוקבא בר חמא אתא רמי בר חמא לקמיה דרב ששת אוקמיה בנכסי אזל רב עוקבא בר חמא קמיה דרב נחמן אוקמיה בנכסי אתא רב ששת לקמיה דרב נחמן אמר ליה מאי טעמא אוקמיה מר לרב עוקבא בר חמא אי משום דהדרא בה והא שביבא אמר ליה הכי אמר שמואל [ל]כל שאילו עמד חוזר חוזר במתנתו אימור דאמר שמואל לעצמו לאחר מי אמר אמר ליה בפירוש אמר שמואל [מ]בין לעצמו בין לאחר אימיה דרב עמרם חסידא הוה לה מלוגא דשטראי כי קא שכבא אמרה ליהוי לעמרם ברי אתו אחוה לקמיה דרב נחמן אמרו ליה [נ]והא לא משך אמר להו [ס]דברי שכיב מרע ככתובין וכמסורין דמו אחתיה דרב טובי בר רב מתנה כתבתינהו לנכסה לרב טובי בר רב מתנה בצפרא לפניא אתא רב אחדבוי בר רב מתנה בכה לה אמר לה השתא אמרי מר צורבא מרבנן ומר לאו צורבא מרבנן כתבתינהו ניהליה אתא לקמיה דרב נחמן אמר ליה הכי אמר שמואל כל שאילו עמד חוזר חוזר במתנתו אחתיה דרב דימי בר יוסף הוה לה פיסקתא דפרדיסא כל אימת דהות חלשא הוה מקניא ליה ניהליה דאמיה דרב שמואל בר אגא מאקרוקנא בפרק החובל (ב"ק דף פח.) ולאו מלתא היא דהתם בחיי בעלה כתבה נכסי מלוג שלה לבנה לזכות בהן אחר מיתת בעלה [ע]. והכי מפרשינן לה אפי' לרבנן דפליגי ארשב"ג בכתובות בפרק האשה שנפלו לה נכסים (דף עט.) ואמרי לה משתק בה ומעכב המתנה לעצמו וקנה הכל ולעיל [קנ:] פריש לה: **הני מילי.** דאמרי רבנן דלה משתק בה וקנה היכא דיהבא מתנה ולא גליא דעתה דמשום אינסוביי הוא ולא נודע שלהבריח מתכוונת: **אבל הכא גליא דעתה דמשום אינסוביי.** מברחת מבעלה ולדעת כן שיחזרו לה אחר גירושין והרי אינסיבא ואיגרשה הכא מודו רבנן דלא קני אלא יחזרו לה נכסים כדאמרינן נמי התם [כתובות שם] על שתכתוב מהיום ולכשאלרה דכיון דגליא דעתה כמאן דכתבה ליה הכי דמי: **אימיה דרמי בר חמא כו'.** ומסקנא אחרון קנה משום דהדרא בה מראשון. ובפרק מי שהיה נשוי בכתובות (דף נד:) איכא [ו]מעשה אחריני אימיה דרמי בר חמא בצפרא כתבתינהו לנכסי לרמי בר חמא לאורתא כתבתינהו לרב עוקבא אתא רמי בר חמא לקמיה דרב ששת אוקמיה בנכסי אתא רב עוקבא בר חמא לקמיה דרב נחמן אוקמיה בנכסי אתא רב ששת לקמיה דרב נחמן אמר ליה מאי טעמא אוקמיה מר לרב עוקבא בר חמא אי משום דהדרא בה והא שביבא אמר ליה הכי אמר שמואל [ל]כל שאילו עמד חוזר חוזר במתנתו אימור דאמר שמואל לעצמו לאחר מי אמר אמר ליה בפירוש אמר שמואל [מ]בין לעצמו בין לאחר אימיה דרב עמרם חסידא הוה לה מלוגא דשטראי כי קא שכבא אמרה ליהוי לעמרם ברי אתו אחוה לקמיה דרב נחמן אמרו ליה [נ]והא לא משך אמר להו [ס]דברי שכיב מרע ככתובין וכמסורין דמו אחתיה דרב טובי בר רב מתנה כתבתינהו לנכסה לרב טובי בר רב מתנה בצפרא לפניא אתא רב אחדבוי בר רב מתנה בכה לה אמר לה השתא אמרי מר צורבא מרבנן ומר לאו צורבא מרבנן כתבתינהו ניהליה אתא לקמיה דרב נחמן אמר ליה הכי אמר שמואל כל שאילו עמד חוזר חוזר במתנתו אחתיה דרב דימי בר יוסף הוה לה פיסקתא דפרדיסא כל אימת דהות חלשא הוה מקניא ליה ניהליה

[א] כותבין שטר למוכר. כל מקום שהוא לו בקרקע נקנה לו אע"פ שאין לוקח עמו. כיון שהחזיק בו בקרקע נקנה לו שטר כל מקום שהוא. [ב] נכסים שאין להם אחריות דנקנין במשיכה [ג] נכסים שיש להם אחריות שנקנין בכסף בשטר בחזקה. [ד] המקדיש נכסיו. בנכסי מזבח. [ה] המקדיש נכסיו. [ו] נכסים שאין להן אחריות נכסים שאין להן אחריות: **דתנן.** במסכת שקלים פ"ד (משנה ז) המקדיש נכסיו והיה בהן בהמה הראויה על גבי המזבח זכרים ונקבות רבי אליעזר אומר זכרים ימכרו לצרכי עולות ונקבות ימכרו לצרכי זבחי שלמים ודמיהם יפלו עם שאר נכסים לבדק הבית ר' יהושע אומר זכרים ימכרו לצרכי עולות ונקבות ימכרו לצרכי זבחי שלמים ודמיהם יפלו עם שאר נכסים לבדק הבית: **ספר תורה.** מי איקרי נכסי כתפילין דמו או דלמא תפילין היינו טעמא דהוי מלבוש אבל ספר מצוה היא ולא נכסי ואע"פ שיכול למכרו לא איקרי נכסי תיקו: **משום דקנטי לאינסוביי לרב זביד.** וכן פירשה לו בהליא דדמוכח בסיפא דגליא דעתה משום דבעיא לאינסוביי היא נותנתן לזה דאין זה אלא להבריח מבעלה: **ואיגרשה.** ותבעה נכסה מבנה: **והא אינסיבא.** והפסידה דקנה בנה ולא אהני גלויי דעתה אלא להני שאילו לא היתה ניסת לרב זביד לא מתקיים המתנה אבל השתא דאינסיבא נתקיימה המתנה: **ממולאי.** דאנני אבוי ממשפחת בית עלי מ) ורבא ממשפחת בית עלי קאתו וזהו שם מקומן (ו) בגרשתא רבה [פרשה נע] ר' מאיר אזל לממלא ראה אותן שהם שחורי ראש כו': **מילי מולייתא.** בעלי מומין שאין בהן ממש כמו שקל מוליא ודמא בגלא בגשושים (לעיל דף נד.): **אפילו למאן דאמר מברחת קני.** יש מפרשים היינו גבי ההוא מעשה דאמיה דרב שמואל בר אגא מאקרוקנא בפרק החובל (ב"ק דף פח.) ולאו מלתא היא דהתם בחיי בעלה כתבה נכסי מלוג שלה לבנה לזכות בהן אחר מיתת בעלה [ע]. והכי מפרשינן לה אפי' לרבנן דפליגי ארשב"ג בכתובות בפרק האשה שנפלו לה נכסים (דף עט.) ואמרי לה משתק בה ומעכב המתנה לעצמו וקנה הכל ולעיל [קנ:] פריש לה: **הני מילי.** דאמרי רבנן דלה משתק בה וקנה היכא דיהבא מתנה ולא גליא דעתה דמשום אינסוביי הוא ולא נודע שלהבריח מתכוונת: **אבל הכא גליא דעתה דמשום אינסוביי.** מברחת מבעלה ולדעת כן שיחזרו לה אחר גירושין והרי אינסיבא ואיגרשה הכא מודו רבנן דלא קני אלא יחזרו לה נכסים כדאמרינן נמי התם [כתובות שם] על שתכתוב מהיום ולכשאלרה דכיון דגליא דעתה כמאן דכתבה ליה הכי דמי: **אימיה דרמי בר חמא כו'.** ומסקנא אחרון קנה משום דהדרא בה מראשון. ובפרק מי שהיה נשוי בכתובות (דף נד:) איכא [ו]מעשה אחריני אימיה דרמי בר חמא בצפרא כתבתינהו לנכסי לרמי בר חמא לאורתא כתבתינהו לרב עוקבא אתא רמי בר חמא לקמיה דרב ששת אוקמיה בנכסי אתא רב עוקבא בר חמא לקמיה דרב נחמן אוקמיה בנכסי אתא רב ששת לקמיה דרב נחמן אמר ליה מאי טעמא אוקמיה מר לרב עוקבא בר חמא אי משום דהדרא בה והא שביבא אמר ליה הכי אמר שמואל [ל]כל שאילו עמד חוזר חוזר במתנתו אימור דאמר שמואל לעצמו לאחר מי אמר אמר ליה בפירוש אמר שמואל [מ]בין לעצמו בין לאחר אימיה דרב עמרם חסידא הוה לה מלוגא דשטראי כי קא שכבא אמרה ליהוי לעמרם ברי אתו אחוה לקמיה דרב נחמן אמרו ליה [נ]והא לא משך אמר להו [ס]דברי שכיב מרע ככתובין וכמסורין דמו אחתיה דרב טובי בר רב מתנה כתבתינהו לנכסה לרב טובי בר רב מתנה בצפרא לפניא אתא רב אחדבוי בר רב מתנה בכה לה אמר לה השתא אמרי מר צורבא מרבנן ומר לאו צורבא מרבנן כתבתינהו ניהליה אתא לקמיה דרב נחמן אמר ליה הכי אמר שמואל כל שאילו עמד חוזר חוזר במתנתו אחתיה דרב דימי בר יוסף הוה לה פיסקתא דפרדיסא כל אימת דהות חלשא הוה מקניא ליה ניהליה

[ז] כי. [ח] אבל הכא גליא דעתה דמשום אינסוביי הוא. [ט] אימיה דרב זוטרא בר טוביא. [י] באורתא. [כ] בצפרא. [ל] כל שאילו עמד חוזר. [מ] בין לעצמו בין לאחר. [נ] והא לא משך. [ס] דברי שכיב מרע. [ע] כי. [פ] מתיקא קרקע. [צ] לפניא הני: שם במשנה זכרים ימכרו לצרכי עולות ונקבות ימכרו לצרכי זבחי שלמים ודמיהן יפלו עם שאר נכסים לבדק הבית. [ק] שם מקומן נקראו בני עלי ממולאי, כדאמר בב"ר בתחלת פרשה נע ואכרכם זקן עטרת תפארת שיבה, ר"מ אל לממלא ראה אותם שחרי לאש, אמר להם שמא ממשפחת עלי אתם כתביב ביה ולכל מרבית כיתן ימותו אנשים, אמרו רבי התפלל עלינו אמר להם לכו וטיפלו לצדקה ואתם זוכין לנקנה כו', וה"ג אמר בר"ה (יח.) אם יתכפר עון בית עלי בזבח ומנחה, בזבח ומנחה הוא לאין מתכפר אבל מתכפר בתורה וגמילות חסדים (לעיל קכז.). אמריתו מילי מולייתא. קטוטות כלה רבלים (ערובין כה:) אי: דברים גנטוגים, לשון מולית כמולית במו"ק (י.) גנבשוטת (ב"מ קפ.) אי: דברים כרוזים שאין בהם ממש, לשון (מויב יח) ימל קלירו, ועל שם מקומם מגדפם כלכמיב (מיכה ג) כתי אמיב לאתכז ועקרין תעקר (לעיל קכז:).

מתה וקיימו חכמים את דבריה. פי׳ אלמא מתנת שכיב מרע במקצת לא בעי קנין וא״ת לפי סברתו של מקשה אמאי נקט מתה אפילו בלא מתה נמי כיון דמתנת שכיב מרע במקצת אינו חוזר דהוי כמתנת בריא וכן יש להקשות בהך דלקמן דתנו מנה לפלוני ומת כי לפי סברת המקשה אמאי נקט ומת כי אין נראה לומר שיתלוק דבא במה שאומר הרי היא (ו) מתנת בריא ולא יסבור שאם עמד אינו חוזר אלא דבעי קנין דהא שמעינן ליה לרב נחמן דאית ליה לעיל (דף קמח:) דמתנת שכיב מרע במקצת אינו יכול לחזור גדי שכיב מרע שכתב כל נכסיו לאחרים רואין אם כמחלק מת כו׳ וי״ל דהוה מצי למימר וליטעמיך ובהרבה מקומות בגמרא (ז) י״ל וליטעמיך ואינו אומר ועוד יש לומר כיון דסובר המקשה דלא בעי קנין הוא הדין נמי שסובר שיכול לחזור בו אי הוה כמתנת בריא הוי כמתנת בריא ונגיע לגמרי ומנין לנו לאלתר בזה: **תנו גט לאשתי ושטר שחרור לעבדי ומת לא יתנו לאחר מיתה.** הכי גרסינן תנו גט ולא גרסי׳ תן גט זה דמן גט זה משמע שנתנו לו כבר אבל תנו משמע שעדיין לא נתנו אלא שמצוה להם ליתנו לו על ידי שליחות ואי גרסי׳ תן סתם לן תנא כר׳ מאיר דאמר בפרק קמא דגיטין (דף יב:) חוב הוא לעבד שיוצא מתחת יד רבו לחירות הלכך לא (ח) קנה לו השליח אי נמי י״ל דמתוקמא כרבנן דאמרי זכות הוא לו ומיירי כגון שמראה לו ליתנו לו ולא נעלו עד לאחר מיתה אי נמי נעלו לאלתר ולא זכה בשביל העבד דהא דאמרינן בפ״ק דגיטין (דף יג. וסד״ה האומר) כל האומר תנו זכי היינו כשנתנו מיד ליד והא דקתני תן גט זה משמע מידוש שאף על פי שעשאו מחיים והגט בעין ומינה שלוחים כבר נתת הגט כיון שיתן לאחר מיתה אינו גט דאין גט לאחר מיתה אפילו הוה מתוקמא מתניתין בשכיב מרע [לא ה״ל (ט) למיתני כתבו] כיון דמיירי שהגט הוא בעין ואין נראה לומר דייק מדהוה ליה למיתני כתבו גט זה לאשתי ותנו שטר שחרור זה לעבדי דשמעינן מידוש דהא אין לו לתנא דבעי קנין היכא דמת בין איכא שיור בין ליכא שיור והכי פסקינן לקמן: מתנת

וכי קיימא הות הדרא בה זימנא חדא חלשא שלחה ליה תא קני שלח לא בעינא שלחה ליה תא קני כל היכא דבעית אזל שיירה וקנו מינה כי קיימא הדרא בה אתאי לקמיה דרב נחמן שלח ליה תא לא אתא אמר מאי איתי הא שיירה וקנו מינה שלח ליה אי לא אתית (ח) מחינא לך בסילוא דלא מבע דמא אמר להו לסהדי היכי הוה מעשה אמרו ליה אמרה הכי ווי דקא מיתה הך איתתא אמר להו א״כ הוה מצוה מחמת מיתה ומצוה מחמת מיתה חוזר איתמר מתנת שכיב מרע במקצת (ח) אמרוה רבנן קמיה דרבא משמיה דמר זוטרא בריה דרב נחמן דאמר משמיה דרב נחמן הרי היא כמתנת בריא והרי היא כמתנת שכיב מרע הרי היא כמתנת בריא שאם עמד אינו חוזר והרי היא כמתנת שכיב מרע דלא בעיא קנין אמר להו (י) רבא לאו אמינא לכו לא תיתלו בוקי סריקי ברב נחמן הכי אמר רב נחמן הרי היא כמתנת בריא ובעיא קנין איתיביה רבא לרב נחמן (כ) שייר קרקע כל שהוא מתנתו קיימת מאי לאו דלא קנו מיניה לא דקנו מיניה אי הכי אימא סיפא לא שייר קרקע כל שהוא אין מתנתו קיימת ואי דקנו מיניה אמאי אין מתנתו קיימת א״ל הכי (כא) אמר שמואל שב״מ שכתב כל נכסיו לאחרים (כב) אע״פ שקנו מידו עמד חוזר בידוע שלא היה (כג) מצוה אלא מחמת מיתה איתיביה רב משרשיא לרבא מעשה (כד) באמן של בני רוכל שהיתה חולה ואמרה תנתן כבינתי לבתי והוא בשנים עשר מנה ומתה וקיימו (כה) דבריה התם במצוה מחמת מיתה איתיביה רבינא לרבא (כו) האומר תנו גט זה לאשתי (כז) ושטר שחרור זה לעבדי ומת לא יתנו לאחר מיתה (כח) תנו מנה לפלוני ומת יתנו לאחר מיתה וממאי דלא קנו מיניה דומיא דגט מה גט לאו בר קנין אף האי נמי דלא קנו מיניה התם נמי (כט) במצוה מחמת מיתה רב הונא בריה דרב יהושע אמר מצוה מחמת מיתה בעלמא בעיא קנין וכי תניא הני מתניתא (ל) במחלק כל נכסיו דההיא מתנת שכיב מרע שוויה (לא) והלכתא (לב) מתנת שכיב מרע במקצת בעיא קנין ואע״ג דמת (לג) מצוה מחמת מיתה לא בעיא קנין והוא דמת עמד חוזר ואף על גב דקנו מיניה איתמר

כי הוה קיימא הדרא בה. כדתנן [לעיל קמו:] לא שייר קרקע כל שהוא אין מתנתו מתנה: **פא וקני כל היכא דבעית.** בא עתה אלי וקנה השדה בקנין גמור בכל ענין שתרצה אלא אוכל לחזור: **אתא ושייר וקנו מינה.** לא רצה לקבל כל השדה אלא שייר לעצמה מעט דהוה ליה מתנה (ד) מקצת ועל ידי קנין דקיים לן לקמן דלא מצית הדרא בה אלא אם כן מצוה מחמת מיתה דמגלי דעתיה דמחמת מיתה קיהיב ואי קאי הדר ביה: **בסילוא דלא מבע דמא.** קוץ שמכאיב ואין יכולת לסלק כו ביכר בו דהיינו נידוי: **אמרו ליה.** העדיס: **אמרה.** (ה) כשאילתה בשביל אחיה: **ווי כי מיתה הך איתתא.** ולא תרצה את אחיה שאינו רוצה לבא אלי: **א״כ מצוה מחמת מיתה היא ולא מצוה מחמת מיתה חוזר.** דין במתנה במקצת דין במתנה בלא שיור ואפילו קנו מידו אי קאי מחליו הדר בכולהו בידוע שלא היה קנין אלא מחמת מיתה הואיל והיה מתאונן על מיתתו בעת צוואתו והכי פסקינן לקמן: **איתמר מתנת שכיב מרע במקצת.** שלא היה בה קנין והיא אותה מתנה ששנינו [שם] שייר קרקע כל שהוא מתנתו מתנה שאם עמד אינו חוזר דכיון דהוי בה שיור כך היה דעתו שאם יעמוד לא יחזור ולכך שייר לעצמו מה ששייר: **והרי היא כמתנת שכיב מרע.** שאין בה שיור דלא בעיא קנין ואם מת קנה ואם עמד אינו חוזר: **ובעיא קנין.** וכיון דקנו מיניה אם עמד אינו חוזר דאיכא קנין ושיור וכל שכן דאם מת קנה אבל בלא קנין אפילו מת לא קנה וכ״ש אם עמד חוזר והכי פסקינן לקמן: **איתיביה רבא לרב נחמן.** מתנת שייר קרקע כל שהוא כו׳ דהיינו מתנת שכיב מרע במקצת: **פיסא אם לא שייר קרקע כל שהוא אין מתנתו מתנה.** אם יעמוד מחליו ואם מת קנה: **ואי דקנו מיניה אמאי לא הויא מתנתו מתנה.** אם יעמוד לא יחזור: **בידוע שלא היה קנין אלא מחמת מיתה.** הואיל ולא שייר ואע״פ שלא נוה מחמת מיתה בהדיא: **רוכל.** שם אדם: **כבינתי.** בית נפש נוסק״ל בלע״ז והוא לשון כבונות דרחלות במסכת שבת (דף מד.) שמכבנין אותן למילה: **וקיימו חכמים את דבריה.** אע״פ דמתנת מקצת בלא קנין הואי דמדקתני דבריה משמע דבריה בלא קנין הואי: **התם במצוה מחמת מיתה.** שהצירה דמדלגת מיתה היא מחלקת דמצוה מחמת מיתה לא מעמד ג׳ יעל כרתך וכו׳ דתע״ג כו׳ כמו שהגהתי לעיל וכמו שכתבו התוספות תירוץ זה בפ״ק דגיטין. אח״כ כתבו ועי״ל כו׳ ואח״כ כתבו מיהו אין נראה כי שתתרו תירוץ זה מלא אחד ולא כפיפא [הוא דפליגי ולא הוי כפיפא דומיא דריסא] מכל וכל כדפי׳ לעיל והוא התירוץ שהגהתי לעיל: בא״ד ואשתו רוצה בכך:

מתנת

לן דאין גט לאחר מיתה הא כבר תנן ליה בפרק מי שאחזו (גיטין דף עב.) דאין גט לאחר מיתה ואמרינן נמי בריש כתובות (דף ב: ושם) אי אשמועינן דאין גט לאחר מיתה הא תנא ליה כו׳ וי״ל דמתניתין דהכא איצטריך שאף על פי שמינה שליח בחייו ולאחר מיתה נמי עומד השליח במקומו (י) ויכול לגרש שלוחו אי אדם כמותו קמ״ל דלא ידעינן הא ממשנה דמי שאחזו (גיטין שם) ומהיא דמי שאחזו שמעינן שאף על פי שנתן לה גט לאחר מיתה וא״ת (כ) על הך דייק בגיטין דהכא איירי בבריא מדקאמר תנו ולא אמר כתבו ומנין לנו לדקדק דמיירי בבריא מדלא קאמר כתבו דלמא הא דתנן תנו לאשמועינן דאפ״ה אין כופין היורשין לשחרר ולא אמא כרבנן דפליגי עליה דרבי בבריתא דירושלמי בפ״ק דגיטין דקתני התם תנו שטר שחרור זה לעבדי ומת רבי אומר לא זכה וחכמים אומרים זכה וכופין את היורשין לקיים דברי המת אמר ר׳ זירא נשתם חולקים מה אנו קיימים אם באומר שחררו אף כאומר כתבו ותנו אף כאומר תנו אומר רבנן אומרים האומר תנו כאומר כתבו ותנו רבנן אומרים האומר תנו כאומר שחררו וי״ל דלא נחתא מתניתין דאשמועינן דמצוה לקיים דברי המת דתשמע אם כופין היורשים אם לאו דלא נחתא אלא לאשמועינן שלא יתנו שלוחים שבמקומו גט לאחר מיתה: **תנו מנה לפלוני ומת יתנו לאחר מיתה.** אומר ר״י דלמאן דמוקי בגמרא הך משנה בשכיב מרע אתי שפיר (ל) והוי סיפא דומיא דריסא דלא קנו ממון ואע״פ שלא דמו לגמרי לפי שהשטר שרוצה ליתן לאחר מיתה אין בעולם מכל מקום כיון דבשעת מיתה שנתנה בעולם דמו אבל דלמאן דמוקי לה התם בבריא ובמעמד שלשתן קשה דהשתא לא הוי ריסא דומיא דסיפא אלא דלמאן דמוקי לה התם בשכיב מרע ולא הוי ריסא דומיא דסיפא מכל וכל שהשטר אינו בעולם כשמצוה ליתן והמנה הוא כבר בעולם ואע״ג דשייך התם בגמ׳ דסיפא אתי בבריא בגרא דומיא דסיפא אם לא דאף לדידיה תנו דמתניתין היינו כתבו ורבי הלי גוונא שלא בא בשטר לעולם לא שייך מעמד שלשתן ועל כרחך וכו׳ וסיפא קמ״ל דין של מעמד שלשתן כממון ואע״ג דלא הוי רישא דומיא דסיפא אין לחדש דה״נ למאן דמוקי לה בשכיב מרע לא הוי רישא דומיא דסיפא מכל וכל שהשטר אינו בעולם כשמצוה ליתן והמנה הוא כבר בעולם ואע״ג דשייך התם בגמ׳ דסיפא אתי בבריא בגרא דומיא דסיפא שיש לו לדמות לריסא שלמא דמשמע שיש לו לדמות לריסא שלמא הייט טעמא דבעי לאוקמא כמאן גוונא בבריא משום דאית לן למימר דאתי כמאן גגרא אבל אינם דומיא לגמרי אלהדדי כל״ל ועל תיבות דאין נראה לומר ר״ב פי׳ אין נראה לומר דקמ״ל בריסא דאין מעמד שלשתן מועיל בשטר שכתוב בעין דלמה לא יועיל כשהשטר בעין אם לא שתאמר דאף למאן דמוקי לה בבריא לדידיה נמי תנו דמתניתי׳ לא אתי דהגגו בעין אלא שמצוה להם לכתבו ולתתו דתנו גט הכי אם אינם כמ״ש התוספות לעיל בתחלת ד״ה תנו גט דהשתא אתי שפיר דקמ״ל בריסא דלא יועיל מעמד ג׳ כיון שאין השטר בעין והא נמי ליתא דהשתא נמי קשה א״כ ריסא נתה לי הא פסיעה דלא יועיל מעמד ג׳ בכה״ג דכיון שלא בא השטר לעולם לא שייך

מסורת הש״ס

ו) [מכות נא.], ז) [לעיל ז. יז.ע], ח) [לעיל קמו:], ט) [לקמן קנב.], י) לקמן קנו: [ביצין יד:], יא) ביצין יב., יב) [ביצין סו.],

לעזי רש״י

נושק״א. סיכה. מכבנה.

הגהות הב״ח

(א) גמרא אתיתר מתנת ש״מ במקצת אמר רבא אמר רב נחמן ה״ה כמתנת בריא ובעיא קנין אתרוה רבנן קמיה דרבא משמיה דמר זוטרא: (ב) שם כיצוא שלא היה קנין אלא מחמת מיתה: (ג) שם וקיימו חכמים את דבריה: (ד) רשב״ם ד״ה מתה ושייר וכו׳ במתקצת וכו׳ דמגלי דעתיה דמחאמת מיתה: (ה) ד״ה אמרה כששלחה: (ו) תוס׳ ד״ה מתה וכו׳ מ׳ אין נראה לומר שיתלוק דבא במה שאומר הרי היא כמתנת בריא. נ״ב וא״ל שפיר קתני מתה ומת בהני מתני׳ הא ליתא דהא שמעינן ליה לר״נ כו׳ ולפחות מיירי היכא דאיכא קנין דיש להקשות לאחה לורך דמו מופקות סברא [זו מהא דר״נ מתתני׳ דשייר קרקע] כל שהוא מתנתו מתנה שמעינן שפיר דבמתקצת אם עמד אינו חוזר לפחות היכא דאיכא קנין וי״ל דמתני׳ איכא למדמי ולמימר טפי דקא מיירי בכמה דאיכא דאיכא קנין ובמתקצת מתנתו קיימת ומכבילה ואין להקשות היכי ס״ל לפכא כן אלינא דרבא הלא מדפריך (רבא לר״נ מהא דשייר) קרקע כו׳ ומתני׳ דאתרה ליה ר״נ שמעינן דמתני׳ מיירי בעמד ואינו חוזר בתחנת מתקצת דר״ל דרב מסרפי׳ [והשאר מסר]: (ו) בא״ד וכהרבה מקומות בגמ׳ הוה מצי למימר וליטעמיך ואינו אומר וכו׳ דאי סוה: (ח) ד״ה תנו גט וכו׳ הלכך לא זכה ליה השליח וכו׳ אי נמי נעלו לאלתר ואפילו הכי לא זכה בשביל העבד וכו׳ כל האומר תן מכי: (ט) בא״ד אפילו היה מתוקמת מתני׳ בשכיב מרע לא היה ליה למימר כתבו ואין נראה לומר כל״ל ותיבות כיון שמיירי שהגט הוא בעין ממתק: (י) בא״ד עומד השליח במקומו ר״א דיכול לגרש ומו׳ קמ״ל דלא בלא יעמוד: (כ) בא״ד וא״ת הא דייק בגיטין על הך מצוה דאיירי בבריא ומינה דמינה דהכא נמתק: (ל) ד״ה תנו מנה וכו׳ אמי אפיר דהוי סיפא דומיא דריסא דהשתא: (מ) בא״ד (הנמתק לדף קנב) דאין נראה לומר דקא משמע לן בריסא דאין מעמד שלשתן מועיל בשטר אם לא דאף לדידיה תנו דמתניתין היינו כתבו ורבי הלי גוונא שלא בא בשטר לעולם לא שייך מעמד שלשתן ועל כרחך וכו׳ וסיפא קמ״ל דין של מעמד שלשתן כממון ואע״ג דלא הוי רישא דומיא דסיפא אין לחדש דה״נ למאן דמוקי לה בשכיב מרע לא הוי רישא דומיא דסיפא מכל וכל שהשטר אינו בעולם כשמצוה ליתן והמנה הוא כבר בעולם ואע״ג דשייך התם בגמ׳ דסיפא אתי בבריא בגרא דומיא דסיפא שיש לו לדמות לריסא שלמא דמשמע שיש לו לדמות לריסא שלמא הייט טעמא דבעי לאוקמא כמאן גוונא בבריא משום דאית לן למימר דאתי כמאן גגרא אבל אינם דומיא לגמרי אלהדדי כל״ל ועל תיבות דאין נראה לומר ר״ב פי׳ אין נראה לומר דקמ״ל בריסא דאין מעמד שלשתן מועיל בשטר שכתוב בעין דלמה לא יועיל כשהשטר בעין אם לא שתאמר דאף למאן דמוקי לה בבריא לדידיה נמי תנו דמתניתי׳ לא אתי דהגגו בעין אלא שמצוה להם לכתבו ולתתו דתנו גט הכי אם אינם כמ״ש התוספות לעיל בתחלת ד״ה תנו גט דהשתא אתי שפיר דקמ״ל בריסא דלא יועיל מעמד ג׳ כיון שאין השטר בעין והא נמי ליתא דהשתא נמי קשה א״כ ריסא נתה לי הא פסיעה דלא יועיל מעמד ג׳ בכה״ג דכיון שלא בא השטר לעולם לא שייך

מוסף רש״י

הובא בעמוד הבא

רבינו גרשום

לא בעינא. שאת חזורת בך כשאת עומדת: אתא. רב דימי עביד לה דשייריה וקנו מינה לרב דימי: כי קמת. ההיא איתתא הדרא בה ואבעתיה לדינא: הא שיירא הא קנאי. כלומר הא הוקתקי ס) בחופה שעשית לי שייריה לעצמה כי היכי דתסמוך עלה והקנתה לי בקנין: בסילוא דלא מבע דמא. כלומר בנדיתי: ווי דקא מתה ההיא אתתא. מחמת חוליה הקשה וכסבורה היא למות להכי מקנת לו: א״ל אם כן [הוי] מצוה מחמת מיתה וכל היכא דמצוה מחמת מיתה חוזר אע״ג דשייר דהא דקתני במתני׳ דשייר קרקע כל שהוא מתנתו מתנה היכא דיהיב ליה אחמא ולא היה סבור למיתה דאיכא למימר דמתנת בריא הוא אבל היכא דמצוה מחמת מיתה דסבורה היתה למות ועמדה אע״פ ששיירה חזורה: שנתן מנכסיו מקצתן. ומקצתן שייר שאם יעמוד יסמוך עליהן: דלא בעיא קנין. משום דדברי שכיב מרע כבתובין וכמסורין דמי: הכי אר״נ הרי היא כמתנת [בריא] ובעי קנין. אע״פ ששייר במקצת ועמד דלהיכא אמרינן דברי שכיב מרע כבתובין וכמסורין דמי אע״פ בלא שייר היכא דמיית אבל היכא דעמד אע״פ ששייר בעיא קנין: מאי לאו דלא קנו מיניה. ואפי׳ הכי קתני מתני׳ דמתנתו מתנה וקשיא לרבה דאמר משמיה דרב נחמן בעי קנין: לא. מתני׳ בדקנו מיניה משום הכי מתנתו מתנה: אי הכי. דמוקמת למתני׳ בדקנו מיניה אימא סיפא כו׳ ואי דקנו מיניה אמאי אין מתנתו מתנה והא קנו מיניה. אלא ש״מ בדלא קנו מיניה עסקי׳ מתניתין ואכתי קשיא לרבה: אמר ליה. לעולם מתני׳ בדקנו מיניה היא ולגבי סיפא משום הכי אין מתנתו מתנה דהכי אמר שמואל שב״מ שכתב כל נכסיו לאחרים ולא שייר כלום אע״פ שקנו כו׳: איתיביה רב משרשיא לרבה. דאמר היכא דשייר קרקע כל שהוא אמר׳ הכי קנין בעי: האומר תנו גט זה לאשתי לא יתנו לאחר מיתה דאין גט לאחר מיתה. האומר תנו מנה לפלוני ומת יתנו לאחר מיתה. אלמא דכיון דשייר קנה וקשיא לרבה דאמר בעי קנין: אמר ליה. לעולם בעי קנין אע״ג דשייר ואם המה חזור להיכא דלא קנו ממד חזור להיכא דלא קנו אם המה טעמא מאי יתנו לאחר מיתה אע״ג דלא קנו. דמצוה מחמת מיתה הוא ומת אבל היכא דלא מצוה מחמת מיתה הוא בעי קנין: כבינתי. בתי נפש והוא (מט״ז) [כי״ב] מנה שקלה: וקיימו חכמים: מדברי׳. הואיל דשייר אע״ג דלא קנו מיניה: אמר ליה ה״נ כו׳ אבל עמד חזור הואיל דלא קנו (לא): בעי קנין אע״פ ששייר ואם עמד לא קנו חזור. והא דתניא כל הני מתני׳ דקתני שייר קרקע כל שהוא מתנתו מתנה אע״ג דלא קנו והא נמי דקתני אמר תנו מנה לפלוני ומת יתנו לאחר מיתה אע״ג דלא קנו. וההוא מעשה באמן של בני רוכל דבלא קנין קיימו חכמים את דבריה במחלק את נכסיו שאמר לפלוני כך ולפלוני כך וכך. ומשום הכי דראי לא בעי קנין דלא שייר כלום וכדאמר לעיל אם כמחלק אם מת קנו כולם. אבל אם עמד דלא קנו אע״ג דשייר חזור. והלכך מתנת שכיב מרע שנתן מקצת נכסיו ומקצת שייר בעי קנין: ס) מיניה מצי יורשין למיכחבינהו ולמימר במתנה דמתנה בריא בלא קנין דמי וחזרה

ז) אולי ל״ל במתנה שעשתה לי שטיירה לעצמה וכו׳. ס) אולי ל״ל ואם לא קנו מיניה מצי יורשין לירתינהו ולהחזיק במתנה דמתנה בריא וכו׳.

מתנה שכיב מרע שכתוב בה קנין בי רב אמרי ארכביה כו'. על כרחך בכותב כל נכסיו פליגי רב ושמואל דאי במתנת שכיב מרע במקלת שכתב בה קנין פליגי בהדיא הו"ל למימר מתנת שכיב מרע במקלת כו' ועוד הא תנן מתני' סתמא [לעיל קמו:] שייר קרקע כל שהוא מתנתו ולא מפליג (ה) בין כתב בשטר קנין בין לא כתבו בתוכו והיאך אמר שמואל לא ידענא מאי אידון בה הא כיון דכתיב בה קנין ומתנת מקלת היא על כרחך קתני מתני' הרי היא מתנה וכן פר"ח ועוד הא פסקינא לדברי הכל [קנא:] הלכתא דמתנת שכיב מרע במקלת בעיא קנין והרי היא מעתה כמתנת בריא לגמרי ואינו יכול לחזור בו אפילו כשעומד ואם אין בה קנין אינה כלום ואפילו אם מת לא קנה ולא הוה ליה לגמרא לקובעה אחר הפסק ועוד מדרמינן עלה לקמן מדרב יהודה אמר שמואל שכיב מרע שכתב כל נכסיו כו' מכלל דהא נמי בכותב כל נכסיו מיירי: **שכתוב בה קנין.** והוא הדין אם אין כתוב קנין בתוך השטר או אפילו אין כאן השטר כלל אלא שכיב מרע שהזכיר לוותא שכיב מרע כשחלק כל נכסיו וגם הקנה לאותם בקנין סודר למקבל מתנה אבל אורחא דמלתא נקט שדרך לכתוב הלוואות והקניינין בשטר כדי שלא תשתכח הלוואה ואפי' לשמואל דאמר לא ידענא מאי אידון בה שמא לא גמר להקנותו אלא בשטר ה"ה אם לא נכתב הקנין בתוך השטר וכדבעינן לפרושי בסמוך ורלויה לדבר מהא דרמינן עלה בסמוך מהא דאמר רב יהודה אמר שמואל שכיב מרע שכתב כל נכסיו אע"פ שקנו מידו כו' והיינו בקנין בעלמא אלא כתיבה בשטר מיירי: **ארכביה אחרי ריכשי.** כמו רוכבי הרכש (אסתר ח) המרכבה לרכש (מיכה ה). כלומר הטיל שתי כוחות לצורך מתנה זו ע"י שכתב בה כדקליר ורמי בערסיה וכל לשון שכיב מרע נתן בה כח שכיב מרע כדמפרש לקמיה [קנג.] וע"י קנין שכתוב בה שאינו צריך בלוואת שכיב מרע אלא במתנת בריא נתן לו כח מתנת בריא שאם עמד אינו חוזר דכיון דדברי שכיב מרע ככתובין וכמסורין דמו ולענין מיקנא לאחר מיתה לא צריך קנין הלכך לייפות כחו של מקבל מתנה הקנה בקנין כדי שלא יוכל לחזור בו אפילו אם יעמוד מחליו: **שאם אמר הלוואתו לפלוני.** בזאת המתנה אם נתן לו הלוואה שחייב לו אים אחר אע"ג דליכא מעמד שלשתן קנה דקיימא לן [בגיטין] (דף יג.) מנה לי בידך תנהו לפלוני במעמד שלשתן קנה לא שנא מלוה ולא שנא פקדון והכא קני בלוואת שכיב מרע ואע"ג דליכא במעמד שלשתן: **לא ידענא מאי אידון בה.** דלמא לא קנה כלל אפילו אם מת דכיון דהוה קני באמירה בעלמא בלוואת שכיב מרע הואיל וליכא שיור נכסים למה לי תו לאקנויי בסודר הלכך איכא למימר מיהדר הדר ועקר ממנה כח מתנת שכיב מרע ואינו רוצה שיקנה באמירה בעלמא אלא בקנין סודר ומה הוא מקנה לו בהאי קנין מתנת שכיב מרע הוא מקנה לו דהיינו לאחר מיתה ואין שטר לאחר מיתה אלא אם כן [ד]הקנה לו מחייס ג"ג אין הקנין כתוב בשטר וגם השטר לא נכתב כלל אלא שנה ונתן מחייס כל נכסיו בלוואת שכיב מרע ומקנה בסודר אין קנין תופס שלא נתכוין להקנות אלא לאחר מיתה דמיד כשמת נפלו נכסים קמי יורשין ותו לא חיילא מתנתו: **אין כותבין וגוחנין.** לאחר שמת שמא לא גמר להקנות לו בעל פה אלא עד שיכתוב השטר ושטר שנכתב לאחר מיתה לאו כלום הוא דלענין שטר לא אמור רבנן דברי שכיב מרע ככתובין וכמסורין דמו אלא לענין מתנת ממון דאי אמר תנו ונתנין אף לאחר מיתה: **הלכתא כותבין וגוחנין.** לייפות כחו של מקבל מתנה לזה לכתוב: **קשיא דרב אדרב קשיא דשמואל אדשמואל.** דלעיל אמר רב בתר אומדנא דייפוי כחו של מקבל מתנה אזלינן ושמואל אמר אין שטר לאחר מיתה והכא קאמרי איפכא: **הא דקנו מיניה.** כדאמרן שכתוב בה קנין וה"ה לקנין בלא כתיבה וכיון דאקנין בקנין לייפות כחו הוא לתבעך: **במייפה את כחו.** כדלקמן [ע"ב] וקנינא מיניה מוסיף על מתנה דא ייתור לשון לייפות כחו הוא וה"ג בלוואתו שאמר כתבו ותנו פירש שיכתבו בשטר ההוא ייפוי כח דקנין דמוסיף על מתנתא:

בידוע

(ה) כתובות דף נה:, ב) לעיל דף קלה: גיטין דף ט:, ג) לעיל דף קנא:, ד) ס"א מפר, ה) גי' רש"ל וגר' רש"ל א"כ אף לדידיה תנו דתמני' הייט כתבו ותנו דכה"ג, ו) גי' רש"ל שייך, ז) רש"ל.

הגהות הב"ח

(א) רשב"ם ד"ה מתנת ס"מ וכו' כין כתב בשטר קנין. כ"כ פי' אע"פ דמיירי בקנו מינה מ"מ לא מפליג בין כתב הקנין בתוך השטר בין לא כתבו בתוך השטר: (ב) תוס' ד"ה מתנת וכו' אלא שהקנה לו נמי אמרינן: (ג) בא"ד וכגון שאמר וקנינא כו' דבמקום לא אמעמ וכו' דדוחק גדול וכו' על מתנתא דא דמשמע:

מוסף רש"י

שייך לעמוד הקודם **בסילוא דלא מבע דמא.** קון שאינו מוציא דם בנוקבו בנבה. כלומר שמתא ונדוי (כתובות צא.). **בוקי סריקי.** כדיס ריקים. כלומר דבריס שאינן טעם (ע"ז לז: חולין ג.). **שייר קרקע כל שהוא מתנתו קיימת.** דמתנת שכיב מרע במקלת אם עמד מחליו אינו חוזר כו' הואיל ושייר לעצמו הרי היא כמתנת בריא הלכך כין עומד מחליו כין מת מתנתו קיימת, דאלא מדאמר מיתה נתן (לעיל קמו:). **לא שייר קרקע כל שהוא אין מתנתו קיימת.** ואם עמד מחזר אפילו קנו מידו, שנראין הדברים שמתמת מיתה נתן ועל מנת שאם לא ימות לא יתקיים מתנה, דמדאלא שייר מידי אמרינן לאו אדעתא דהכי יהב ליה שאם יעמוד מחליו ימות כדעב ראעבוך לנבריות, אבל אם מת מיהא מתנתו מתנה כין שייר כין לא שייר (שם. ע"ש). **בני רוכל.** אם אפיקן (לקמן קנ:). **והיא בשנים עשר מנה.** כך היתה שוה (שם. ע"ש). האומר תנו גט זה לאשתי וגו'. גרשין בתמני' ולא גרשין הן, שלא מפרש ליד שליח כמיין, לא יתנו לאחר מיתה. דגיטא לא הוי עד דמטי לידיה וכי מטי לידיה הא מית ליה (מסמך ופקנה ליה רשותיה (גיטין יג.). **מתנת שכיב מרע במקצת בעיא קנין.** שייר לעצמו אלא נתן כל נכסיו, ובעי קנין דסיון דשייר לגרמיה מידי אינו כמלוה מתמת מיתה, הואיל ואם על פרנסת עצמו והרי היא (מתנת בריא (גיטין סו:).

עד כאן שייך לעמוד הקודם **מתנת שכיב מרע שכתוב בה קנין.** מתנת שכיב מרע אינה צריכה קנין, שתקנו חכמים שדבריו ככתובים וכמסורים, אלא תנאיה דעתו עליו, ואם כתוב בה קנין אמר רב **ארכביה אחרי ריכשי.** כמו (אסתר ח) רוכבי הרכש, כלומר נתן בה שתי כחות, על ידי שכתוב בה כדקליר ורמי בערסיה וכל לשון שכיב מרע, נתן בה כח שכיב מרע, ועל ידי קנין שכתוב בה, שאינו נהגג אלא בבריא, נתן בה כח בריא, והשאת מפרש להו כח מתנת בריא, אם עמד מחליו אינו חוזר מתמתנו, משא"כ בשכיב מרע, והרי היא כמתנת ס"מ שאין במתנת בריא אפילו בקנין, אם כתב בתמתה זו הלוואתי שהלוויתי לפלוני נתונה לפלוני זה הלוואתו לפלוני, ואילו נגי בריא משום קנין לא קני ביה, שאין מעכב בקנה בתליפין אלא אגב קרקע,

כדאמרינן בהחכ (מו.) חה קנה אם מת לא מתמת קנין אלא מתמת דברי ס"מ (כתובות נה:). שמא לא גמר להקנותו אלא בשטר. שמא לאכי כתב בה קנין אלא גמר להקנותו מתנה זו על ידי דברי שכיב מרע שהן ככתובים ומסורים דמי, אלא על ידי כתיבה וקנין בבריא, דבמקום עומד, ושטר ס"מ אינו קונה מחיים, שהרי אין דעתו ליתן כלום אלא לאחר מיתה, ואפילו לר' יוסי דאמר (גיטין עב.) זמנו של שטר מוכיח עליו, הני מילי בבריא הכותב נכסיו לבנו לאחר מותו, דדעתו לאקנויי גוף הקרקע מהיום ופירות לאחר מיתה, אבל זה אין דעתו ליתן בחייו כלום, וכיון דמיתה תו לא אקנויי מידי, דהא ליתיה ליהליה (כתובות נה:). שמא לא גמר להקנותו. ע"פ לוותתו בתקנה דתקון רבנן לשכיב מרע, אלא בשטר. לכי מטי שטרא לידיה ליקנינהו בשטרא, ואין שטר מקנה לאחר מיתה. דהא אקנה ליה רשותיה דיתקן (גיטין ט).

(ו) איתמר מתנת שכיב מרע שכתוב בה קנין בי רב משמיה דרב אמרי ארכביה אתרי ריכשי ושמואל אמר לא ידענא מאי אדון בה בי רב משמיה דרב אמרי ארכביה אתרי ריכשי הרי היא כמתנת בריא הרי היא כמתנת שכיב מרע הרי היא כמתנת בריא שאם עמד אינו חוזר הרי היא כמתנת שכיב מרע שאם אמר הלוואתו לפלוני הלוואתו לפלוני ושמואל אמר לא ידענא מאי אדון בה [א]שמא לא גמר להקנותו אלא בשטר ואין שטר לאחר מיתה ורמי דרב אדרב ודשמואל אדשמואל דשלח רבין משמיה דרבי אבהו הוו ידעי ששלח ר' אלעזר לגולה משום רבינו [ב]שכיב מרע שאמר כתבו ותנו מנה לפלוני ומת אין כותבין ונותנין שמא לא גמר להקנותו אלא בשטר ואין שטר לאחר מיתה ואמר רב יהודה אמר שמואל הלכתא כותבין ונותנין קשיא דרב אדרב קשיא דשמואל אדשמואל דרב אדרב לא קשיא הא דקנו מיניה הא דלא קנו מיניה דשמואל אדשמואל לא קשיא [ג]במייפה את כחו יתיב רב נחמן בר יצחק אחוריה דרבא ויתיב רבא קמיה דרב נחמן קא בעי מיניה מי אמר שמואל שמא לא גמר להקנותו אלא בשטר ואין שטר לאחר מיתה והא [ד]אמר רב יהודה אמר שמואל שכיב מרע שכתב כל נכסיו לאחרים אף על פי שקנו מידו עמד חוזר בידוע

(ז) (לא תימא דתנו במתני' הייטו כתבו וכי) האי גוונא שלא בא השטר לעולם לא[ה] מהני מעמד שלשתן ועל כרחך צריכין אנו לומר הא כדאיתא והא כדאיתא ריש"ל קמ"ל דאין גט לאחר מיתה וסיפא קמ"ל דין של מעמד שלשתן בממון ואע"ג דדייק התם בגמרא דסיפא אייני בבריא דומיא דריש אלמא משמע שיש לנו לדמות אהדדי הייטו טעמא בבריא דבעי לאוקומא בחד גוונא דאייני בחד גברא אבל איכא דומיה לגמרי אהדדי [ו][הגה"ה] ועוד י"ל דמעי לאוקומא ריש דגט שחזור במעמד שלשתן כיון דאוקי מתניתין בהכי ואשמועינן בריש דאע"ג דאמר תנו גט לאשתי במעמד שלשתן שאשתו רוצה בכך וכן העבד לא קנו בכך אפילו אם תמצי לומר שלענין זכות נייר השטר הוי ממון ואהני ליה מעמד שלשתן לענין שכתוב בתוכו לא מהני ואע"ג דתן זכי דמי הכא לא יזכה בו העבד דאיכא לאוקמא דמיירי שאינו באותה שעה ברשות הנפקד ואנן בענין מיד ליד א"ג שאין הנפקד רוצה לזכות לעבד וזוכה בעל כרחו במעמד שלשתן במתנה אבל לא בגט שחזור כדפריש לעיל בהמוכר את הספינה (דף עו.) שמועיל מעמד שלשתן בעל כרחו של נפקד מיהו אין נראה להעמיד ריש בפלוגתא דאמוראי דאיכא דמוקי לה במעמד שלשתן ואיכא דמוקי לה בכתבו ותנו אלא ודאי בסיפא הוא דפליגי ולא הוי סיפא דומיה דריש מכל וכל כדפרישנא לעיל ולא גרסי' נמי בהך סיפא זה דאפילו בסתם מנה מיירי מתניתין דאיתא בפ"ק דגיטין (דף יג. וסס): **מתנת** שכיב מרע שכתוב בה קנין. פירש רבינו שמואל דמיירי בשכתב לו כל נכסיו וה"ה אלא שטר אלא שהקנה לו (ז) אמרי' דאין קנין לאחר מיתה לשמואל והניח ראיה מדפריך לה לקמן מהא מילתא דשמואל דאמר שכיב מרע שכתב כל נכסיו לאחרים אע"פ שקנו לו כו' ואין נראה לרבינו ישחק בר מאיר דא"כ מתני' דקתני שכיב מרע ששייר קרקע כל שהוא מתנתו מתנה במאי מיירי לרב אי שלא בקנין אמאי מתנתו מתנה והא קי"ל לעיל דבעי קנין ואי בקנין א"כ סיפא דקתני לא שייר קרקע כל שהוא אין מתנתו מתנה והא אית ליה לרב הכא דמתנתו מתנה בקנין ועוד דלשמואל דאמר אין גט לאחר מיתה הוא הדין נמי דאין קנין לאחר מיתה א"כ מתני' דקתני שייר קרקע כל שהוא מתנתו מתנה היינו בקנין אין יועיל לשמואל כלום הלא שמא לא גמר להקנותו אלא לאחר מיתה ולזאת הוא להעמיד משנתנו במייפה כחו וכגון שאמר (ג) דבסמוך לא משמע הכי ועוד קשה מדפסיק גמרא דהלכתא מתנת שכיב מרע במקלת בעיא קנין ואם עמד אינו חוזר משמע הא בכולה אם עמד חוזר ואפילו ע"י קנין והא ליתא לרב דאית ליה דקנין אינם כל כך בכל נכסיו כמו במתנת בריא ועוד קשיא דוחק גדול הוא שהגמרא אינו אומר אלא שטר והוא אמר דה"ה נמי קנין בלא שטר ועוד דלספריס דגרסינן לקמן וכגון דכתב ליה וקנינא מייניה מוסיף על מתנתא דמשמע שבתוך השטר כתב לו כן מיהו יש ספרים דגרסי' לקמן כגון דא"ל וקנינא מייניה כו' ונראה לר"י לפרש דמיירי בשטר דוקא והיינו טעמא דרב שסובר שלכך כתב לו קנין בתוך השטר לאלומי כחו יותר שאפי' בכל נכסיו אם עמד אינו חוזר כיון שכתב לו בתוך השטר ושמואל סבר דשטר זה אינו אלא מגרע כחו כי אע"פ שיש בו קנין אין בו בכך ייפוי כח אלא יש לנו לומר שלא גמר להקנותו אלא בשטר כו' ורמי

קמו א ב מיי' פ"מ מהל' זכייה ומתנה הלכה יח: יא סמג עשין פב טוש"ע מ"מ סי' רנ סעיף ט וסעיף י:

רבינו גרשום

שכתוב בו קנין כו'. קרקע זו נתן לפלו' ולפלו' והקנה לו. ארכביה אתרי ריכשי. כלומר כוחות וחזוקין מחזקינן ליה: שאם עמד אינו חוזר. הואיל שכתוב בו קנין: שאם אמר הלואתי לפלו' וכתבו קנין אע"ג דלא הוה במעמד שלשתן קנה. אבל בבריא בעינן מעמד שלשתן: ושמואל אמר לא ידענ' היכי אידון בה. הואיל שכתב בו קנין דשמא לא גמר להקנותו אלא באותו שטר שכתוב בו קנין ואין שטר כו': משום רבינו. זה רב: ואין שטר לאחר מיתה ורב אמר לעיל ארכביה אתרי ריכשי. דרב אדרב לא קשיא הא דקנו מיניה משום הכי ארכביה אתרי ריכשי. משום דקנין מחיים הוא ולא לאחר מיתה ולא הוי שטר לאחר מיתה דקנין מחיים הוה אבל אי לא קנו מיניה אלא אמר כתבו ותנו מנה לפלו' ולא הספיקו לכתוב ולתתן עד שמת אין כותבין ואין נותנין ומשום דאין שטר לאחר מיתה: והכא דקאמר דנותנין במיפה את כחו קאמר להו אף כתובו והבו. מדקאמר אף כתובו משמע דמתנה מחיים הואי ולהכי אמר אף כתובו כדי ליפות את כחו שיהא נמי שטר אבל היכא דלא מיפה את כחו לא קנה דשמא לא גמר להקנותו אלא בשטר ואין שטר לאחר מיתה: מי אמר שמואל הכי שמא לא גמר להקנותו אלא בשטר כו' והא אמר רב יהודה אמר שמואל כו'.